

Oddílový kolektiv

Eliška Černíková

Česká tábornická unie

D.T.K. Poutníci Praha

Plackování 2018

Úvod

Ve svém oddíle jsem se setkala s velmi dobře fungujícím kolektivem, kde se věci jako šikana, separace a nenávisť mezi dětmi vůbec neobjevují. V oddíle jsou všechny věkové kategorie a základem pro dobré fungování kolektivu je jejich propojení. Často to může být velmi obtížné, protože děti přicházejí z různých prostředí. Pokud je oddíl z větší části založený na referencích a doporučeních mezi známými, tak v průběhu let může nastat situace, kdy se pro dítě jeho o pár let starší kamarád nebo i příbuzný stane praktikantem a pak i vedoucím. Přičemž vzájemné působení mezi dětmi a vedoucími je velmi důležité – vedoucí jsou pro ně přirozenou autoritou, ale i kamarádem. Neexistuje nějaký jednotný návod, jak zaručeně dosáhnout příjemného kolektivu, ale pár základních principů se podle mě dá pojmenovat. V této práci chci využít zkušenosti a poznatky, které jsem skoro za osm let v oddíle získala a toto téma si shrnout.

Stavba kolektivu

Kolektiv v různých táborových oddílech má většinou podobnou strukturu. Je zde nějaké centrum nejstarších „původních“ dětí – těch, co s oddílem začaly jezdit nejdříve nebo byly dokonce u jeho založení. Ty na sebe mají často nejsilnější vazby. Tyto děti se také první stanou praktikanty. Po nich jsou tu ostatní děti, které se o oddíle dozvěděly nejčastěji od této skupiny, anebo pak z propagační činnosti oddílu. Děti mají tendenci se slučovat do menších skupinek podle stejného věku. Mohlo by se tak stát, že se tím kolektiv rozdělí. Je proto důležité dětem vytvořit prostředí, ve kterém se spojí napříč věkovými skupinami. Toho lze dosáhnout různými hrami a aktivitami. U mě v oddíle se střídají hry, kdy se děti mohou do skupinek rozdělit sami, nebo složení skupinek určí vedoucí. Ten dohlédne na to, aby ve skupince byly děti od nejmladších po nejstarší a také aby se všechny děti zapojily. Ke zkoušce zda spolu děti dokážou spolupracovat může posloužit petrachtace na konci letního tábora. Děti si do batohu sbalí věci na dvoudenní pobyt v přírodě a ve skupinkách, ve kterých jsou všechny věkové kategorie se vydají na cestu. Během petrachtace si procvičí a využijí znalosti a dovednosti, které se za těch čtrnáct dnů naučily. Pokud mezi sebou dokážou bez problému fungovat je to důkaz, že se nám podařilo kolektiv dobře spojit.

Je důležité, aby se v kolektivu dítě cítilo dobře. Není samozřejmě možné a ani správné na děti dohlížet celých dvacet čtyři hodin denně a hlídat, aby se k sobě chovaly hezky. Co ale udělat můžeme, je dát jim vzor v sobě jakožto vedoucím. To znamená chovat se k nim i mezi

vedoucími tak jak chceme, aby se chovaly zase oni mezi sebou. Často se může stát, že nově příchozí dítě bude například ze školy zvyklé na šikanu a bude ji samo provozovat, nebo se bude posmívat či ostatní urážet a podobně. Je dobré mít v jádru kolektivu jedince, kteří tyto věci nedělají a jsou silnými osobnostmi. Mohou se stát pro nově příchozího vzorem. Když pak někdy dítě nechce vyslyšet výtku vedoucího je naděje, že si dobré chování převezme právě od dětí. U nás se v průběhu let objevilo jen pár jedinců, kteří si přátelské chování v kolektivu neosvojili. Ti většinou po prvním táboře z oddílu odešli.

Začlenění nového člena do oddílu je také důležitou částí pro jeho dobré fungování. Když si nějaké dítě přivede kamaráda třeba ze školy, je riziko že se pak nové dítě bude držet jen jeho a s kolektivem se nespojí. Zvláště pokud by dítě bylo nesmělé nebo uzavřené do sebe. K tomu aby se tato situace nestala, slouží spousta seznamovacích her a aktivit, při kterých se děti navzájem poznají a s novými členy prolomí ledy. Tyto hry je dobré dělat hned na začátku tábora. Když si všimneme, že se některé dítě i nadále kolektivu straní a úplně do něj nezapadá můžeme pověřit praktikanty, aby na jeho zapojení dohlédli a kamarádsky mu pomohli.

Role praktikantů spočívá hlavně ve výpomoci vedoucím třeba právě při hrách, s přípravou programu a dalších aktivit. Přitom se všeho účastní jako ostatní děti. Mají tudíž s ostatními bližší vztahy než vedoucí a vidí jak kolektiv funguje zevnitř. Jsou přirozeným mezistupněm mezi dětmi a vedoucími. Praktikanti ze začátku s výchovou dětí žádnou zkušenost nemají, a proto je dobré jim stranou vysvětlit pár základních principů a postupně je v tomto ohledu vychovávat. Neměli by se nad ostatní povyšovat či třeba nějakému dítěti nadřizovat. U mě v oddíle dostanou praktikanti na letním táboře možnost si připravit pro ostatní děti program na celý jeden den – od budíčku až po večerní shrnutí celého dne u ohně. Vedoucí jsou jim při přípravě k dispozici, přičemž na přípravu mají celý den předem. Při „praktikantském“ dni nijak nezasahují, pokud je o to praktikanti nepožádají. Je to velmi přínosná zkušenost a pokud se praktikantům dostane možnost si to zopakovat vícekrát mají prostor pro zlepšení.

Aktivity pro ucelení kolektivu

K celistvějšímu kolektivu mohou přispět aktivity mimo letní tábor. Na něm se samozřejmě vztahy prohloubí nejvíc a je to hlavní událost roční činnosti oddílu. Při jednodenních výletech však děti zažijí odlišné situace než při pobytu na jednom místě a dostanou možnost poznat se v jiném prostředí. Také pobyt v době jarních či podzimních prázdnin třeba na jiné základně může být velmi zajímavý. Pro menší děti mohou být přínosné

schůzky mimo „normální“ aktivitu oddílu. U nás je velká část mladších členů ze stejné pražské části a tam se přes školní rok scházejí ve škole, kam část dětí chodí. Pokud je hezky hrají hry venku. Vedoucí pro ně kombinuje program naučný a zábavný. Děti tak mají společné zážitky se svými oddílovými vrstevníky. Nově vzniklou aktivitou v oddíle jsou schůzky praktikantů, které vždy vede některý z vedoucích. Na schůzkách jim předává své znalosti a zkušenosti s prací s dětmi, tvorbou programů a vedením oddílu. Při těchto schůzkách se zase upevňují vztahy mezi praktikanty. Jako dobrá nadstavba mi přijdou návštěvy muzeí, kulturních akcí, výstav a podobně, které souvisejí se zaměřením oddílu. Při výběru takové akce je jen třeba brát zřetel na věk dětí.

Celý kolektiv se skládá z individuálních osobností a když vytváříme program, můžeme se občas setkat s tím, že někomu nesejde. Někdo například nerad předvádí činnost samostatně před ostatními, někdo nerad soutěží a podobně. Nesmíme si však plést nechutenství nebo lenost s opravdovým strachem či nesympatií k aktivitě. Například dítě, které má blok předvádět scénku před kolektivem do toho nebudeme silou nutit, protože by z toho mohlo mít negativní zážitek. Zkusíme mu naopak nabídnout schůdnější variantu – scénku třeba může předvést jen vedoucímu, ke kterému má nejbližší. Někdy dokonce stačí dítě jen povzbudit a ujistit ho, že se nejedná o žádnou zkoušku a nemusí se bát neúspěchu.

Autorita vs. kamarád

Hlavním cílem pro vedoucího by mělo být dobré fungování kolektivu a příjemné vztahy a prostředí v něm. K tomu můžeme přispět několika věcmi. Zaprvé je důležité být pro děti vzorem. Musíme si uvědomit, že děti mají tendenci chování kopírovat. A to jak dobré, tak špatné příklady. Proto bychom si mezi vedoucími měli ujasnit, k čemu chceme oddíl vést. Když si řekneme, že chceme aby se děti mezi sebou respektovali, musíme tak činit my sami. Pokud nechceme například podporovat používání mobilních telefonů na táboře, měli bychom jejich používání omezit na minimum, anebo je používat mimo kolektiv. To, že dítěti vzor nastavíme nezaručí, že ho přijme, či se děti budou chovat naprosto vzorně. Je to však to nejmenší co pro fungující kolektiv můžeme udělat.

Vedoucí by měl mít přirozenou autoritu, kterou si u dětí nemusí vydobývat křičením. Lepší je jim naše principy a pravidla vysvětlit a pak dbát na jejich dodržování. Pokud dítě pravidlo poruší, či se nechová kamarádsky je lepší mu nejdříve sdělit proč se tak chovat nemá. Trest by měl přijít až po opakovaném porušení pravidel, a měl by být přiměřený a výchovný. Jak děti vychovávat je samozřejmě obsáhlejší problematika, ale za mě je asi

nejdůležitější mít pochopení, být shovívavý a pracovat jak s dětmi, tak sám se sebou a v okruhu vedoucích.

Můj názor je, že by vedoucí měl být dítěti především kamarádem. Děti se za ním nebojí zajít s problémem, svěřují se mu a ví, že v něm mají podporu. Nastavovat příliš velké hranice mezi vedoucím a dítětem není dobré. Vedoucí by neměl být jako nějaká nedosažitelná osoba, které se máme bát. U nás v oddíle například vedoucí jedí u stolů s dětmi. Děti nemají problém si s nimi povídat a chovají se přirozeně. Také večer po shrnutí a hodnocení dne vedoucí zůstávají u ohně, hrají s dětmi na kytaru a povídají si. Tyto věci vytvořily mezi všemi velmi pěkný a blízký vztah.

Závěr

Jako potvrzení toho, že v mém oddíle kolektiv dobře funguje beru dlouhodobou účast jeho členů. Členové, kteří se zúčastnili prvních dvou táborů, až na pár výjimek stále s oddílem jezdí – nyní jako vedoucí nebo v doprovodných funkcích. Celkový počet členů se zvyšuje. Letní tábor, který je vyvrcholením celoroční činnosti oddílu i jednotlivé oddílové akce hodnotí děti převážně kladně. A samozřejmě největším ukazatelem je pro mě mé setrvání v tomto oddíle.